

Grzegorzczkova, Renata

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1992 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I językoznawstwa i historii literatury : Referaty i streszczenia : Konfrontatywne badania semantyczne [Streszczenie]

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 55, 59-61

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

europejskich, gdzie działały liczniejsze i silniejsze skupiska emigracji rosyjskiej. Poziom tej produkcji był bardzo różny. W Polsce ponad miarę wszystkich wyrastał jeden twórca, Lew (Nikołajewicz - raz tylko tak podpisał swój tekst) Gomolicki. Był on autorem ciekawych artykułów literackich, sprawozdań z obcojęzycznych prac literaturoznawczych i wierszy, które dowodziły niepospolitego talentu oraz umiejętności korzystania z inspiracji Słowackiego i Błoka. Za szczególne osiągnięcie tego poety uznawany był jego poemat *Warszawa*. Leon Gomolicki, bo tak się nazywał teraz, był autorem tomika wierszy pt. *Czas spopielały*, uznanego za rzecz nieudaną. Przerzucił się więc na prozę i napisał kilkanaście powieści. Odegrał poważną rolę w życiu literackim Łodzi oraz w życiu naukowym tego miasta. Jako świetny znawca literatury rosyjskiej wykładał na tamtejszym uniwersytecie. Jako pisarz doczekał się kilku opracowań monografiicznych.

Powieści jego poświęcone są wyłącznie problemowi wojny ukazanej albo jako II wojna światowa na terenie Europy, bądź w kostiumie antycznym. Gomolicki jest świetnym znawcą antyku. Problem naczelny to etyczna odpowiedzialność tych, którzy wojnę przeżyli. Proza to trudna, jak piszą monografiści Gomolickiego, zrodzona z ogromnego odczytania autora w literaturze i filozofii współczesnej. A jeśli można dorzucić tu własną uwagę, nieco nużąca ze względu na jednostajność narracji. Prawie zawsze jest to narracja pierwszoosobowa, narrator zaś jest wyłącznie obserwatorem wydarzeń, który stara się zrekonstruować przeżycia osób działających, widzianych z daleka i tu muszę powtórzyć, zrekonstruować, co nie jest bynajmniej równoznaczne ze zrozumieniem i współczuciem.

Renata Grzegorzycykowa

KONFRONTATYWNE BADANIA SEMANTYCZNE

(Streszczenie)

Celem referatu było pokazanie nowych perspektyw badawczych w zakresie semantyki porównawczej, jakie otwierają się dzięki osiągnięciom

teorii semantycznych ostatnich lat. Chodzi tu przede wszystkim o dwie teorie, mianowicie o rozwijające się dziś intensywnie na styku językoznawstwa, filozofii, psychologii i etnolingwistyki tzw. językoznawstwo kognitywne (por. m.in. prace E. Rosch, G. Lakoffa, Ch. Fillmore'a, R. Langackera) oraz o osiągnięcia semantyki składniowej, wywodzącej się od Katza i Fodora, a najpełniej rozwiniętej w pracach M. Bierwischa. Obie teorie wpływają na kształt badań porównawczych w zakresie semantyki.

Idee współczesnej semantyki kognitywnej potwierdzają podstawową tezę semantyki porównawczej, mianowicie przekonanie o swoistości struktur poszczególnych języków i ich nieprzekładalności słowo w słowo. Przekładać na inny język to nie zmieniać nalepki na przedmiotach (czy szerzej zjawiskach świata), ale przekładać na inną językową wizję świata. W tym zakresie można mówić o koncepcji relatywizmu skrajnego (Whorf) i umiarkowanego (Wierzbicka), który głosi przetłumaczalność języków przez sprowadzenie komunikowanych treści do wspólnych struktur pojęciowych.

Teza o składnikowym charakterze znaczeń wyrazów, a więc przekonanie, że znaczenia stanowią pewne zbitki pojęciowe właściwe danemu językowi, ma dla badań porównawczych kapitalne znaczenie. Porównywanie języków musi się dokonywać drogą dekompozycji znaczeń w obrębie pól semantycznych obu porównywanych języków oddzielnie, co następnie umożliwi wzajemne porównywanie pól w obu językach.

Druga część referatu zawierała ilustrację postulowanych zasad na przykładzie porównania dwóch pól semantycznych w języku polskim i czeskim. Analizie poddane zostało pole określeń temporalnych w języku polskim i czeskim, które obejmuje dwie serie: deiktyczną zrelatywizowaną do momentu aktu mowy (pol. *dziś, jutro, wczoraj, tydzień temu* i czes. *dnes, zitra, vcera, před týdnem*) i anaforyczną, zrelatywizowaną do innego punktu wyznaczonego (pol. *tego dnia, w przeddzień, nazajutrz* i czes. *toho dne, předešlý den, zazitř*). Między oboma językami istnieją duże różnice w odróżnianiu obu serii.

Drugi przykład dotyczył pola godności i dumy w języku polskim i czeskim. Porównanie pokazało znacznie większy rozrost tego pola w języku polskim (*godność, duma, honor*) w zestawieniu z językiem czeskim.

Szerszy tekst referatu publikowany był w tomie materiałów konferencji w Pradze w 1991 roku oraz (w innej wersji) w tomie *Z polskich studiów slawistycznych*, Warszawa 1992.

Zdzisław Libera

JULIAN KRZYŻANOWSKI - CZŁOWIEK I UCZONY

- w setną rocznicę urodzin -

(Streszczenie)

Towarzystwo Naukowe Warszawskie ma wiele powodów, ażeby czcić pamięć swego członka zwyczajnego i pierwszego po wojnie, który położył ogromne zasługi dla odnowy Towarzystwa i Pałacu Staszica. W pięknym przemówieniu, jakie Julian Krzyżanowski wygłosił 6 stycznia 1946 roku składając *hołd nieodżałowanym i niezapomnianym kolegom i towarzyszom pracy*, wyraził jednocześnie przekonanie, że rzeczywistość dzisiejsza wymaga od żyjących członków Towarzystwa *czego innego aniżeli załamywanie rąk i rozpacz nad stratami choćby najcięższymi i najboleśniejnymi*. I zgodnie z wyrażonym wtedy przekonaniem Krzyżanowski przystąpił do pracy zarówno jako sekretarz Zarządu Towarzystwa, jako opiekun Gabinetu Filologicznego im. Gabriela Korbuta, jak też jako członek Wydziału I przygotowując takie publikacje, jak *Polska bajka ludowa w układzie systematycznym*, *Galla Anonima Kronika*, *Podobizna fotograficzna rękopisu Zamoyskiego z wieku XIV*, *Korybut książę Nowogródka (Grażyna)*, *Podobizna autografu ze zbioru Przędzieckich*. W „Rocznikach” Towarzystwa oprócz „sprawozdań Sekretarza generalnego” ogłaszała studia naukowe, jak na przykład „*Bajarz polski*” *Glińskiego i jego źródła literackie*, *Bajka fantastyczna w Polsce* a także portrety literackie wybitnych uczonych, jak Bronisław Chlebowski i Piotr Chmielowski. Zwracając się do kolegów uczonych dodawał im odwagi w ich działalności i starał się napawać ich wiarą w przyszłość. *Symbolem naszej pracy*, mówił, *jest dla*